

изделий. Применяется успешно при принятии решений о величине объема производства нового для предприятия товара.

5. Методы маркетинговых оценок (*Pricing based on Market Considerations*). Предприятие старается выяснить цену, по которой покупатель определенно берет товар. Цены ориентированы на повышение конкурентоспособности товара, а не на удовлетворение потребности предприятия в финансовых ресурсах для покрытия затрат.

Вывод. Цена является одним из важнейших экономических рычагов в повышении эффективности производства. Процесс формирования ценовой политики предполагает постановку целей и задач ценообразования, оценку спроса, издержек производства и цен конкурентов, анализ методов ценообразования, установления окончательной цены и системы модификации цен, разработки ценовой стратегии поведения предприятия на рынке.

Список литературы: 1. Тарасевич В. М. Ценовая политика предприятия. – СПб.: Питер, 2003. 2. Цены и ценообразование: Учебник для вузов / Под ред. В. Е. Есипова. 4-е изд. – СПб.: Питер, 2005. 3. Евдокимова Т. Г., Маховикова Г. А., Желтякова И. А., Переверзева С. В. Теория и практика управления ценами. – СПб.: Нева, 2004. 4. Липиц И. В. Ценообразование (Управление ценообразованием в организации) / 3-е изд. – М.: Экономистъ, 2004.

Надійшла до редколегії 15.03.11

УДК 330.322.01

Є.К. ШИШКІНА, канд. іст. наук, ст. викладач, НТУ «ХПІ», Харків

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статье раскрываются дискуссионные вопросы методологии изучения инвестиционной привлекательности предприятий. Анализируются основные подходы к её оценке. Раскрывается сущность нормативной и авторских методик. Дается общая характеристика тенденций развития методологии.

У статті розкриваються дискусійні питання методології вивчення інвестиційної привабливості підприємств. Аналізуються основні підходи до її оцінки. Розкривається сутність нормативної й авторських методик. Дається загальна характеристика тенденцій розвитку методології.

In the paper debatable questions about methodology of business entities' investment attractiveness investigation are considered. Main approaches to its estimation are analyzed. Norm and author's techniques matter is determined. Tendencies of methodology development are characterized.

Проблема оцінки інвестиційної привабливості підприємства є сьогодні актуальним питанням теорії і практики інвестування. Важливе значення має подальший розвиток теоретико-методологічних основ здійснення оцінки інвестиційної привабливості: введення нових понять, конкретизація існуючої термі-

нології, розробка підходів, методів та методик. Великий інтерес питання оцінки інвестиційної привабливості представляють також для інвесторів, які використовують результати розрахунків для вибору об'єктів інвестування, а також керівництва підприємств, інвестиційна привабливість яких оцінюється.

Дослідженню проблем методології оцінки інвестиційної привабливості в сучасній Україні присвячено чимало робіт, серед них праці М.Д. Лисенко, М.В. Леснікової, Н.С. Краснокутської та ін. [1–3]. Вченими було вжито низку підходів до оцінки інвестиційної привабливості для вирішення практичних цілей в різних галузях народного господарства та розроблено методики для застосування кредитними та інституціональними інвесторами. Проте досі в наукових колах багато питань методології оцінки інвестиційної привабливості залишаються дискусійними.

Метою даної роботи є вивчення новітніх тенденцій розвитку методології оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

В сучасній літературі виділяють два підходи до здійснення оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Перший – аналіз суб'єкта господарювання на основі оцінки його фінансового стану. Використання даного методологічного підходу характеризується наступними рисами:

- 1) використовується тільки в процесі вирішення питань про доцільність інвестування з розрахунку на короткостроковий період;
- 2) дозволяє оцінити лише окремі сторони інвестиційної привабливості підприємства;
- 3) ґрунтуються на певному наборі фінансових коефіцієнтів;
- 4) залежать від виду інвестицій: при використанні портфельних інвестицій в акції підприємства – інвестиційну привабливість визначає на основі оприлюдненої інформації та ділової репутації підприємства; при використанні прямих інвестицій – інвестиційну привабливість визначає на основі рейтингу, розрахованого високопрофесійними консалтинговими компаніями.

Другий підхід до здійснення оцінки інвестиційної привабливості підприємства полягає у комплексному аналізі суб'єктів господарювання.

Згідно даного підходу оцінка інвестиційної привабливості пов'язана не тільки з внутрішніми характеристиками підприємства, але й з факторами зовнішнього середовища, які мають вагомий вплив на його діяльність. Наявність

досить різнопланових чинників, які беруться до уваги під час здійснення аналізу, зумовила існування значної кількості методик проведення оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

Існуючі сьогодні методики можна поділити на дві групи: нормативні та авторські. Нормативною методикою оцінки інвестиційної привабливості підприємства в Україні є Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій затверджена у 1998 р. наказом Агентства з запобігання банкрутству. Названа методика полягає у виборі певних груп показників та присвоєнні відповідних числових значень групам показників оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, а також показникам, розміщеним у цих групах залежно від їх вагомості. В Методиці виділені 40 показників, які охоплюють майже всі напрямки господарської діяльності підприємства [4].

Авторські методики представлені вузькоспеціалізованими підходами до здійснення оцінки інвестиційної привабливості підприємств [1, с. 12; 2, с. 21; 3, с. 12; 5, с. 13; 6, с. 14; 7, с. 17]. Більшість з них ґрунтуються на використанні інтегральних показників інвестиційної привабливості, скоректованих з врахуванням найбільш впливових факторів зовнішнього і внутрішнього середовища досліджуваних підприємств.

Комплексна оцінка інвестиційної привабливості в авторських методиках ґрунтуються на аналізі кількох складових. В більшості методик до них відносять:

1) аналіз інвестиційного клімату держави (включає дослідження вартості валового національного продукту, рівня зайнятості, інфляції, процентних ставок, валютного курсу, фіскальної і монетарної політики уряду та їх впливу на діяльність суб'єктів господарювання);

2) дослідження інвестиційної привабливості галузі (передбачає якісний та кількісний аналіз розвитку галузі, що включає вивчення ділового циклу в економіці, його індикаторів, здійснення класифікації галузей щодо рівня ділової активності і за стадіями виробництва);

3) аналіз інвестиційної привабливості підприємства (представляє собою комплексну оцінку економіко-фінансового стану конкретного підприємства за різним колом показників, які залежать від обраної методики оцінки).

Дослідження інвестиційної привабливості підприємства базується на даних загального аналізу підприємства, результатах дослідження фінансового стану підприємства та розрахунках показників інвестиційної привабливості підприємства.

В залежності від об'єкту застосування авторських методик увага акцентується на всіх або деяких з названих складових.

Дослідження інвестиційного клімату держави ґрунтуються, переважно, на експертних оцінках спеціалізованих рейтингових агентств і розраховується за комплексом спеціалізованих показників [5, с. 7, 13]. Аналіз загальноекономічної ситуації відображає стан у більшості сфер господарства країни, але не може однозначно свідчити про такий стан в усіх галузях, тому важливо додатково проводити вивчення галузі, в якій функціонує підприємство.

Цілями аналізу інвестиційної привабливості галузі є визначення прибутковості ринку, на якому здійснює діяльність підприємство, дослідження динаміки і обсягів продажів, оцінка частки підприємства на ринку, аналіз конкуренції тощо. Аналіз галузі здійснюється на підставі вивчення статистичних показників діяльності підприємств галузі, зіставлення економічних показників різних галузей та порівнянні економічних показників галузі з аналогічними показниками в цілому по господарству країни. Дослідження галузі має вагомий вплив на прийняття рішення про інвестування, однак позитивні (або негативні) результати аналізу мають підкріплюватись також вивченням діяльності підприємства.

На стадії дослідження підприємства широко використовуються показники фінансового аналізу і бухгалтерської звітності. Аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємств залежить від наступних чинників: завдань оцінки діяльності, особливостей діючої в країні системи обліку і звітності, галузевої специфіки підприємства, повноти інформації про нього.

Конкретний перелік показників, що формують комплексну оцінку інвестиційної привабливості, може різнитися залежно від цілей інвестування, отримання доходів від фінансово-господарської діяльності підприємства, отримання доходу в результаті придбання підприємства і наступного його продажу, вертикальної або горизонтальної інтеграції існуючого бізнесу інвестора [8, с. 96].

Комплексне оцінювання інвестиційної привабливості представляє собою поетапну систему оцінювання, яка включає наступні кроки:

1) розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства;

2) уточнення оцінки інвестиційної привабливості підприємства шляхом коригування інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства з урахуванням впливу результатів фінансово-господарської діяльності підприємства, привабливості галузі і інвестиційного клімату країни;

3) наочного представлення інвестиційної привабливості досліджуваних підприємств.

Зазвичай для наочного представлення показників інвестиційної привабливості використовується матрична модель. Вона дозволяє реалізувати процедуру рейтингового оцінювання інвестиційної привабливості підприємств і є достатньо простою у використанні. Побудова матриці проходить наступні етапи:

1) визначається мета інвестиційної оцінки;

2) здійснюється інформаційне забезпечення, необхідне для інвестиційної оцінки (на основі фінансової та статистичної звітності підприємства);

3) формується набір критеріїв, які дають змогу оцінити інвестиційну привабливість підприємства (при формуванні системи показників важливим є дотримання однакової кількісної наповнюваності всіх груп показників);

4) встановлюється відповідність (отримує значення

1) або не відповідність (отримує значення 0) показників нормативним діапазонам значень або бажаним тенденціям зміни;

5) складається математична матриця, яка містить певну кількість рядків (визначаються числом кількісних показників, що оцінюють фінансовий стан підприємства) та стовпчиків (визначаються кількістю складових, які забезпечують коректне визначення відповідних кількісних показників);

6) здійснюється розрахунок підсумкової – суми значень 0 та 1 в рядках і стовпчиках матриці [9, с. 6–12].

Підводячи підсумки варто зазначити, що сьогодні в літературі немає одностайного підходу до здійснення оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Однак, варто звернути увагу на важливу позитивну тенденцію – в останніх наукових працях стало набагато більше уваги приділятися дослідженню факторів внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, які впливають на його інвестиційну привабливість. Названі чинники знайшли широке

відображення у авторських методиках і зайняли важливе місце в процесі оцінки інвестиційної привабливості підприємств.

Список літератури: 1. Лисенко М.Д. Комплексна оцінка інвестиційної привабливості підприємств як суб'єктів регіональних і галузевих економічних відносин: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Лисенко М.Д., Харківський держ. економічний ун-т. – Х., 2003. – 20с.; 2. Леснікова М.В. Методичні засади оцінювання інвестиційної привабливості підприємств промисловості (інвестиційно-інноваційний аспект): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.02 / Леснікова М.В., НАН України; Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва. – К., 2005. – 20с.; 3. Краснокутська Н.С. Методичні аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємств роздрібно-торгівлі: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.05 / Краснокутська Н.С., Харківська держ. академія технології та організації харчування. – Х., 2001. – 18с.; 4. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій: Наказ Агентства із запобігання банкрутству № 22 від 23 лютого 1998 р. – Режим доступу: <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=156&ArtID=426>; 5. Коюда О.П. Інвестиційна привабливість підприємства в умовах трансформації економіки: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / О.П. Коюда; Харк. держ. екон. ун-т. – Х., 2003. – 16 с.; 6. Пожусєва Т.О. Інвестиційна привабливість підприємств металургійної галузі в сучасних умовах: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04. / Пожусєва Т.О.; М-во освіти і науки України, Приазов. держ. техн. ун-т. – Маріуполь, 2009. – 20 с.; 7. Власюк Т.М. Оцінка інвестиційної привабливості підприємств легкої промисловості (територіально-галузевий підхід) / Власюк Т.М. Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.01 / Київський національний ун-т технологій та дизайну. – К., 2006. – 17с.; 8. Коробков Д.В. Базы коэффициентов для индекса инвестиционной привлекательности предприятия ИАЕ / Д.В. Коробков // Культура народов Причерноморья. – 2005. – №67. – С.96–99; 9. Юхимчук С.В., Супрун С.Д. Матрична модель оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств / Юхимчук С.В., Супрун С.Д. // Фінанси України. – 2003. – №1. – С.3–12.

Надійшла до редколегії 23.03.2011

УДК 330.117.331

Л.М. ЯВОРСЬКА, канд. екон. наук, доцент, ХНАДУ, Харків,
О.В. ПОПАДИНЕЦЬ, канд. екон. наук, доцент, ХНАДУ, Харків

ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В статті проаналізовано сутність та структуру соціального капіталу суспільства і визначено шляхи його формування в умовах сучасної України

В статье проанализирована сущность и структура социального капитала обществ и определены пути его формирования в условиях современной Украины

The article analyzes the nature and structure of the social capital of society and defined by its use in modern Ukraine

Ключові слова: соціальний капітал, довіра, структурний капітал, когнітивний капітал, економічна ефективність.

Вступ. Однією з найпопулярніших, найдосліджуваних та найскладніших в сучасній науці категорій сьогодні є категорія соціального капіталу (СК). Ця категорія має величезний потенціал, численні дослідники в галузі соціології, економіки, політології, психології вивчають її зміст, значення та перспективи